



ÅPENBARINGEN
AV MATTIAS ANDERSSON



REGN VIND

av ARVE KLEIVA

Som en kritiker sa ved inngangen til vårt århundre, vi har mistet vårt forhold til det hellige omtrent som man mister en paraply. Påstanden er neppe urimelig, om man begrenser den til Skandinavia, der handlingen i *Åpenbaringen* er lagt og for øyeblikket spilles. Man kan tilføye at vi så smått igjen er begynt å lete, etter det hellige, slik man leter etter en gjenglemte paraply i øyet av en sykklon. På denne måten er vår tids positur komisk og tragisk i samme tablå. Den leter etter biter av glemte tekster og praksiser – empati, barmhjertighet og selvoppofrelse; skyldbevissthet og tilgivelse – fyker rundt i kaos med hastigheter den ikke mestrer.

Så hvordan ville det se ut om et skandinavisk gjennomsnittsmenneske – en fra SSB's statistikker – begynte å forholde seg til sin verdens undergang og forsvinning som pågående realitet? Og om dette mennesket famlet etter forestillinger og motivasjoner den skandinaviske kulturen mistet mens den realiserte og dernest avvirket sosialdemokratiet? Eller ganske enkelt fant at Skandinavia, med sine verdier, ikke lenger er i stand til å beskytte noen mot konsekvensene av sin egen modernitet? Og så – nokså plutselig – støter på det absolutte hjemme i leiligheten, eller på gaten, som en fordring og et løfte om offer og frelse i disse termenes teologiske betydning?

Åpenbaringen fremstiller ikke så mye det hellige som denne tragi-komiske og kitschy letingen etter noe man kjenner navnet på, men ikke lenger vet hva er og følgelig har vanskelig for å etterlyse. Arven etter Gerhardsen og Palme, de progressive sosialvitenskapene og det opplyste sosialdemokratiet, kort sagt det sekulære samfunnet i human tapning – eller dets ruiner – ser ut til å være irrelevant for krisens karakter og omfang. Krisen synes

total og dermed kom man, litt i vanvare, til en religiøs horisont.

Krisens løsning – på sammenbruddet i det tempererte klimaet våre organismer, samfunn og økosystemer ble tilpasset og avhengige av; groteske og voksende klasseforskjeller; politisk lammelse; xenofobi; manipulasjon av offentligheten og den økonomiske verdiskapningen; oppsmuldringen av sosial eiendom, et cetera – er selvsagt politisk, og slik sett praktisk, kollektiv. Men nettopp det politiske synes å ha gått istykker, ikke lenger kunne (eller ville) hanskes med kriser. De rammer individ og kollektiv, lokalt og globalt, akutt og fremtidig – faktisk så allment at alle spor av menneskelig liv og virksomhet truer med å forsvinne innen overskuelig fremtid, siden begrepet spor ikke har mening (strengt tatt ikke finnes) om det ikke finnes levende mennesker som bruker det.

Dette er kultursituasjonen – materielt og emosjonelt, eksistensielt, og i noen grad politisk – i alle fall en politisk horisont man lever med og stort sett skyver foran seg mot neste valg, bil, barn. Stykket kan oppleves som en provokasjon mot hvilken som helst gruppe (jeg kommer på i farten) med fagkunnskap om teologi, sosialvitenskap, klimatologi, journalistikk, politikk og kunst ... ikke minst hvordan *Åpenbaringen* nuller ut den politiske sonen. Stykket tar opp de mest akutte og allmenne truslene mot en skandinavisk bevissthet – for såvidt den globale middelklassens bevissthet, da varehandel og eiendomsmarked er denne økonomiske klassens kultur overalt. De samme joggeskoene, opplevelsesreisene, livsfasene- og krisene, utdanningsløpene og teknologiene, arv og fast eiendom. Trolig er også de sekulariserte religionspraksisene temmelig like over hele denne flaten uansett variasjoner i rituell form.

Åpenbarings helt og heltinne leter etter det hellige, like tafatt

og platt, panisk og patetisk, mens de fremstiller hulheten i den skandinaviske modellen. Man kunne også si at karakterene rett og slett forsøker å orientere seg i vår tid uten å lammes helt, leve noenlunde oppreist. Stykket både bekrefter og overskrider verdisystemene man lever med til daglig – i økonomien, egoisme og brutalitet, i velferdsstaten en blanding av brutalitet, barmhjertighet & sosial kontroll, i kirken med radikale eksempler fra en annen tid, et annet sted; det finnes, i sammenhengen som påtales her, ikke noe annet sted og svært lite historisk tid.

Jeg vil våge påstanden at dette moderne, skandinaviske mennesket, ikke tror det skal dø – ikke egentlig. Det tror heller ikke at dets verden skal dø – forsvinne – har ingen slik erfaring til tross for at kulturen flommer over av dramatik om katastrofer og/eller apokalypse, oftest hjemme på en skjerm. På teater bekrefte også denne oppfatningen: stykket slutter, man går hjem, alene eller sammen og selv da alene med seg selv.

Man kan saktens spørre seg om karakterene egentlig opplever sin dødelighet, eller bare den panikk publikum ser springe ut av dødens mulighet og nærhet. Døden puster på flere av personene i stykket og innhenter enkelte av dem. Som billedrekke er *Åpenbaringen* et flimmer av vestens kulturhistorie, dominert av religiøse bilder som denne faktisk er – en kulturell rekapitulering ingen synes å ha kontroll over, omtrent slik det sies en druknendes liv passere i revy før han eller hun mister bevisstheten.

Vår tids hovedkonflikter reiser en svart vegg, en absolutt

grense, man ikke uten videre kan begrepsfeste. Den tar ikke annet uttrykk enn ødeleggelsen mennesker iverksetter med sitt arbeid og sine relasjoner, til seg selv og hverandre. Skal man så redde det livet man innsat at man ødelegger, la oss si redde planeten, må man redde de menneskene som faktisk finnes. Sagt på en annen måte, om guden elsker menneskene elsker den dem som faktisk finnes; dette overrasker meg mer enn noe annet trekk ved for eksempel evangeliene. Menneskene man ser på nett (eller i speilet) eller leser om i bibelen og avisen, de sitter i teatersalen og rundt middagsbordet og på scenen. Stykket ligner kulturelt sett en tabloid – sensasjonelt, gjenkjennelig, skremmende. Handlingen utspiller seg hjemme hos deg – i gaten der jeg bor og gjør innkjøp, skolen du gikk på, der dine barn og barnebarn får utdanning. Og horisonten – den svarte veggen – omfatter alle. Uten unntak.

Åpenbaringen har knapt noen teologi, langt mindre en ansvarlig teologi. Heller ikke stilles karakterene til ansvar for sine valg, sin situasjon og hverandre. Stykket kaster ut kaskader av bilder og sammenhenger – i én forstand radikale: de antyder muligheten for en direkte sammenheng mellom din, min gjenkjennelige virkelighet og et gudommelige inngrep, og at mitt, ditt svar på utfordringen fra guden er avgjørende for hva som skjer med din verden. Barmhjertighet og tro bestemmer handlingen – i det minste åpner disse størrelsene en vifte av muligheter for å tolke det som skjer og sies på scenen. Stykket kan settes opp som farse og mysteriespill, uten å komme i strid med det handlingen og karakterene åpner for. Ingen

av disse ytterpunktene kan avvises helt, selv når man har valgt å legge seg tett opp mot et av dem – dette gir publikum anledning til et spekter av reaksjoner og åpner for en innbyrdes uenig sal.

Teologisk kunne stykket kanskje sies å hvile på en tekst det hverken siterer eller eksplisitt nevner (Åpenbaringen er ellers full av åpne og skjulte sitater og henvisninger). I Matteusevangeliet underviser Jesus disiplene dagene før han arresteres og henrettes. En av lignelsene forteller om en konge som feirer bryllup for sin sønn: Invitasjoner er sendt ut i god tid, men ingen kommer. Kongen sender sine tjenere ut for å purre gjestene; de kommer likevel ikke, har annet fore. Kongen gir dermed sine soldater ordre om å slå de inviterte ihjel og inviterer dem de ellers måtte støte på til bryllup, rett inn fra gaten.

Lignelsen avsluttes som følger: «Men da kongen kom inn for å hilse på gjestene, fikk han øye på en som ikke hadde på seg bryllupsklær. Han spurte ham: Min venn, hvordan er du kommet hit inn uten bryllupsklær? Men han tidde. Da sa kongen til tjenerne: Bind hender og føtter på ham, og kast ham ut i mørket utenfor, der en gråter og skjærer tenner. For mange er kalt, men få er utvalgt.»

Åpenbaringen trekker ikke konklusjoner – den presenterer bilder av en mulig tanke om en gud, og hvilke konsekvenser denne kan ha for et samfunn, en familie, et menneske i og utenfor teatersalen i vår del av verden omtrent nå.



MARIA
MARI STRAND FERSTAD



TIM
KASPER SKOVLI BOTNEN



MIKAEL
CATO SKIMTEN STORENGEN



SUSANNA
RAGNHILD ARNESTAD MØNNES



SAM
SVEIN SOLENES



NIKLAS
ESPEN HANA



JENNY
EILI HARBOE

SANGER BRUKT I FORSTILLINGEN

ENSOM VANDRER, TRADISJONELL FOLKETONE,
OVERSATT TIL NORSK AV ESPEN HANA/INGVILD LANGGÅRD

JEG RÅDE VIL ALLE, TRADISJONELL FOLKETONE

OVEMÅDE FULL AV NÅDE, HANS ADOLPH BRORSON

JESUS DET ENESTE, OLE THEODOR MOE

O STORE GUD, CARL G. BOBERG

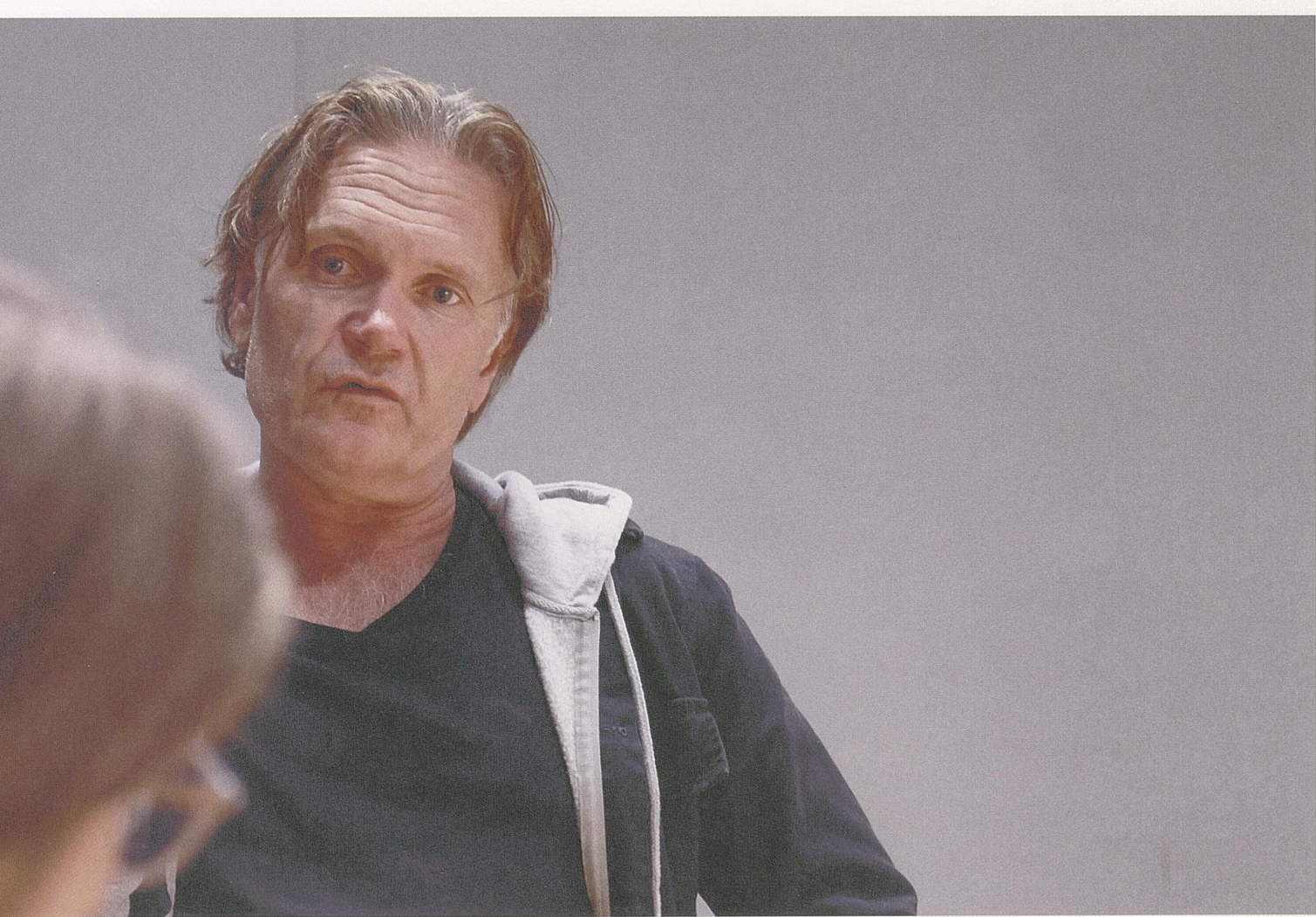
NÅR VI GRÅVER GULD I USA, GES

HYBRIDSALME, INGVILD LANGGÅRD

REVOLUSJONENS RØST, RUDOLF NILSEN

TA MEG MED, MAY-IERNE AASEN/JOKKE&VALENTINERNE

O BLI HOS MEG, GUSTAV JENSEN/WILLIAM HENRY MONK





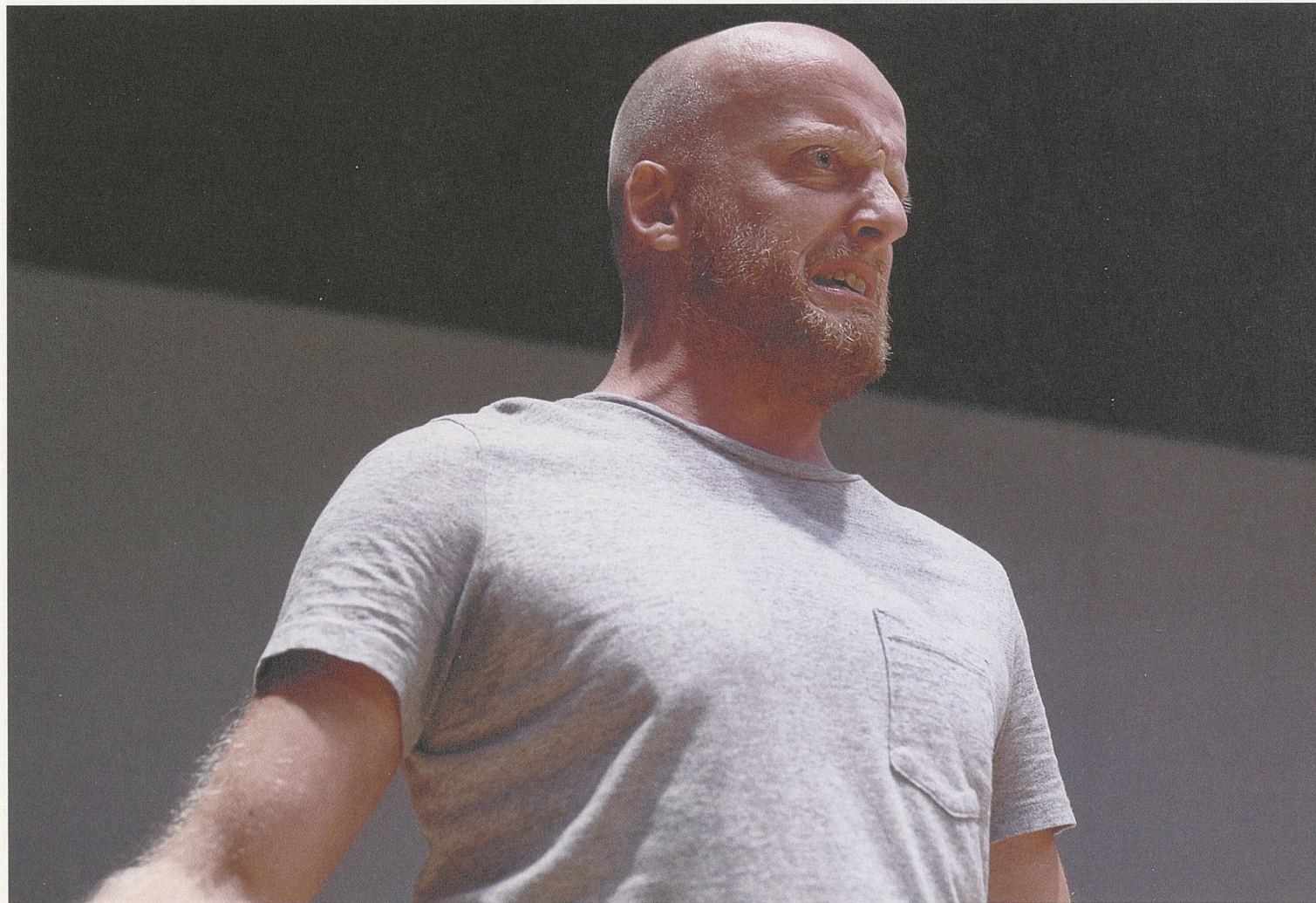














ÅPENBARINGEN

AV **MATTIAS ANDERSSON**

REGISSØR **MARI VATNE KJELDSTADLI**

OVERSATT AV **ARNE LYGRE**

SCENOGRAF & KOSTYMEDESIGNER **SVEN HARALDSSON**

KOMPONIST **INGVILD LANGGÅRD**

LYSDESIGNER **BØRE NOER BORREVIK**

FOTO/LAYOUT **STIG HÅVARD DIRDAL**

MEDVIRKENDE

CATO SKIMTEN STORENGEN

EILI HARBOE

RAGNHILD ARNESTAD MØNNES

MARI STRAND FERSTAD

SVEIN SOLENES

ESPEN HANA

KASPER SKOVLI BOTNEN

PREMIERE ROGALAND TEATER 5. SEPTEMBER 2019

